

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-29>

УДК 338.2

Корбутяк А.Г., Привалов А.О.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто сутність і завдання прибутку як складової управління підприємства, визначено сутність понять «прибуток підприємства», «управління прибутком підприємства» та «система управління прибутком підприємства». Було знайдено фактори, що впливають на величину прибутку підприємства, та досліджено завдання управління ним. Розглянуто вплив ефективної системи управління прибутком на зростання ефективності та розвитку суб'єкта господарювання. Прибуток являє собою остаточно грошову оцінку виробничої, а також фінансової діяльності підприємства. Відповідне ефективне управління прибутком підприємства призводить надає позитивну динаміку йому ж самому. Також проведено аналіз прибутковості підприємств України по видах економічної діяльності за 2021–2022 роки. Надано певні пропозиції та рекомендації щодо покращення управління прибутком та його системою. Проаналізовано надані пропозиції та рекомендації. Надано певні висновки.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком, завдання, використання, принципи прибутку.

Korbutiak Alina, Pryvalov Anton

Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych

ENTERPRISE PROFIT MANAGEMENT IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

Summary. Profit management plays a crucial role in the success and sustainability of enterprises in today's dynamic business environment. This abstract explores the significance of profit management and its application in contemporary business practices. It highlights the key strategies and principles employed by organizations to effectively manage their profits and maximize financial performance. The abstract begins by emphasizing the importance of profit as a fundamental objective of every business entity. It recognizes the evolving nature of the business landscape and the need for businesses to adapt their profit management approaches to remain competitive and thrive in the modern market. Next, the abstract delves into the core tasks involved in profit management. It discusses the identification, measurement, and analysis of profit, highlighting the need for accurate financial reporting and performance evaluation. The abstract also addresses the utilization of profits, exploring various avenues such as reinvestment, expansion, dividend distribution, and debt reduction. Furthermore, the abstract presents the key challenges and complexities associated with profit management in the contemporary business environment. It emphasizes the need for effective strategic planning, risk assessment, and decision-making to optimize profit margins. The abstract also explores the role of technology and data analytics in profit management, highlighting their potential to provide valuable insights and support informed decision-making processes. Moreover, the abstract outlines the principles that guide profit management practices. It emphasizes the significance of cost control, revenue optimization, efficient resource allocation, and continuous performance monitoring. It also highlights the importance of sustainable and responsible business practices that consider social and environmental factors alongside financial considerations. Lastly, the abstract discusses the implications of effective profit management for the overall financial health and long-term sustainability of enterprises. It emphasizes that successful profit management requires a comprehensive and integrated approach that aligns with the organization's strategic goals and values. In conclusion, this abstract provides an overview of profit management in the modern business environment. It highlights the significance of profit as a key driver of business success and explores the strategies, challenges, and principles involved in managing profit effectively. By implementing sound profit management practices, organizations can enhance their financial performance, sustain growth, and create long-term value.

Keywords: profit, profit management, tasks, utilization, principles of profit.

Постановка проблеми. В процесі створення підприємства, його власників хвилює, в першу чергу прибутковість, себто, аби доходи суб'єкта господарювання покривали витрати й перетворювалися у прибуток. Чим більший прибуток, тим швидше та, перш за все, ефективніше настає розвиток і з'являються нові можливості.

Прибуток являю собою надважливий показник діяльності кожного підприємства. Значення прибутку, як кінцевого позитивного фінансового результату діяльності підприємства в тому, що він являє собою основне джерело виробничого, соціального, економічного та фінансового розвитку. Ефективне управління прибутком є надзвичайно важливою ланкою в процесі діяльності кожного підприємства, тому що саме прибуток

є найбажанішим результатом. Аби він завжди мав позитивну динаміку, має обов'язкове місце бути чітко спланована система управління цим прибутком. Це складний та водночас дуже важливий процес, що вимагає докладного дослідження багатьох питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням і розвитком системи управління прибутком на підприємствах займалися наступні економісти: Спіфанова І.Ю., Бондаренко Н.С., Воронкова Т.Є., Николишин С.Є., Нагайчук В.В., Гуменюк В.С., Оніщук В., Панасик Ю., Белінська С.М., Крисіна І.О., Жигалкевич Ж.М., Фісенко Е.С., Ткачук Г.Ю., Харківська М.Д., Скибенко Т.С., Чемерис М.В., Павлюк І.О. та інші. Однак, не зважаючи на широке дослідження

функцій та завдань управління прибутком на підприємстві, аспекти, що стосуються фінансового результату як пов'язаної та сукупної з системою управління підприємством загалом, на сьогодні недостатньо досліджені. Також потребують подальшого розвитку дослідження методів збільшення прибутку та покращення його інтегрованості разом із системою управління підприємством та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки кожне підприємство має за мету отримання прибутку, досягнення максимально можливого рівня прибутку стає одним із основних завдань фінансового менеджера. Це завдання вимагає вирішення ряду питань, таких як капітальні вкладення, управління капіталовкладеннями та їх вартістю, доходи і витрати, а також управління основним і оборотним капіталом. В результаті ефективного фінансового управління в цілому, підприємство досягає стабільного зростання прибутку.

Мета статті. Метою роботи є дослідження теоретичних основ формування та ефективного використання прибутку підприємства. Визначення завдань управління прибутком та його принципів. Щоб досягти даної мети були застосовані методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика управління прибутком залишається досить актуальною. Н.С. Бондаренко зазначає, що під дефініцією «управління прибутком підприємства» мають на увазі чітку побудову системи управління, що зобов'язана враховувати тактичні, а також стратегічні аспекти управління, і має бути спрямована на підвищення усіх кінцевих результатів діяльності підприємства [2].

Т.Є. Воронкова вважає, що управління прибутком являє собою процес пошуку та прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання на підприємстві [3].

С.Є. Николишин говорить про систему управління прибутком як сукупність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких має функціональне призначення та спільна дія котрих за певних умов забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини [4].

Можна узагальнити, що управління прибутком – це цілий процес побудови, а також реалізації найбільш фінансово та економічно ефективних рішень щодо аспектів формування, розподілу та використання прибутку підприємства з подальшою метою забезпечення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства у майбутньому шляхом розвитку.

Система та організація управління прибутком мають бути відповідно пов'язані із загальною системою управління суб'єктом господарювання, тому що прийняття управлінських рішень у будь-яких сферах діяльності підприємства прямо чи опосередковано буде мати вплив на рівень прибутку, що в свою чергу надає нові можливості, а також джерела фінансування для розвитку підприємства [2].

Основні завдання управління прибутком наведено нижче:

1. Забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку

відповідно до завдань розвитку підприємства в довгостроковому періоді.

2. Забезпечення максимального розміру прибутку в межах можливої потенціалу підприємства та обмежень ринку.

3. Забезпечення високого рівня доходності власників підприємства.

4. Забезпечення оптимальної необхідної пропорційності між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику.

5. Забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства.

В основі побудови ефективної системи управління прибутком підприємства покладено такі принципи [5]:

1. Принцип інтеграції із загальною системою управління підприємством. Передбачає співпадіння цілей системи управління прибутком і стратегічних цілей розвитку підприємства.

2. Принцип безперервності. Пояснюється необхідністю безперервного функціонування системи управління прибутком, оскільки діяльність підприємств є постійною.

3. Принцип системності, так як метою розробки управлінських рішень щодо питань управління прибутком підприємства є досягнення найбільшого фінансово-економічного ефекту при наявних ресурсах.

4. Принцип комплексності. Відповідає за високу результативність формування та використання прибутку підприємства в загальному.

5. Принцип динамічності управління. Вимагає швидке пристосування системи управління прибутком до постійних змін ендогенного та екзогенного середовища.

6. Принцип варіативності підходів до розробки окремих управлінських рішень. Полягає в розробленні та аналізі альтернатив розвитку діяльності підприємства та їхнє прийняття на основі управлінських рішень.

7. Принцип орієнтації на стратегічні цілі розвитку підприємства

Нижче можна ознайомитись з аналізом фінансових результатів підприємств України за видами економічної діяльності:

Як можна бачити, у всіх видах економічної діяльності переважають підприємства, що одержали прибуток.

Про це говорить і загальний показник прибутковості по всіх підприємствах – 77,1%, в той час як збиткові підприємства мають частку меншу за четвертину – 22,9%.

Найбільше серед усіх можна виділити наступні види економічної діяльності: фінансова та страхова діяльність – 91% прибуткових підприємств, інформація та телекомунікації – 81,1% прибуткових підприємств, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 85,3% прибуткових підприємств, а також надання інших видів послуг – 83,3% прибуткових підприємств.

Серед малоприбуткових можна відмітити мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – лише 50% прибуткових підприємств, а також охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 59,6%.

Тепер варто ознайомитись з інформацією за 2022 рік.

У таблиці 2 можна побачити, що усі показники помітно зменшились.

Таблиця 1

**Фінансові результати до оподаткування підприємств
за видами економічної діяльності за 2021 рік**

Показники	Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн.грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн
Усього	587000,6	77,1	701964,6	22,9	114964,0
сільське, лісове та рибне господарство	593,3	68,7	739,9	31,3	146,6
промисловість	392697,5	75,4	446142,0	24,6	53444,5
будівництво	1131,1	75,3	3075,8	24,7	1944,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	84305,7	85,3	96766,9	14,7	12461,2
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	8083,6	60,4	24612,7	39,6	16529,1
тимчасове розміщування й організація харчування	4501,3	60,4	4749,1	39,6	247,8
інформація та телекомунікації	21991,3	81,1	23922,4	18,9	1931,1
фінансова та страхова діяльність	43247,7	91,0	65720,2	9,0	22472,5
операції з нерухомим майном	8120,3	73,5	9495,0	26,5	1374,7
професійна, наукова та технічна діяльність	18513,9	74,3	19055,2	25,7	541,3
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	4365,9	68,0	4869,7	32,0	503,8
освіта	-25,2	75,0	10,8	25,0	36,0
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	227,5	59,6	2496,6	40,4	2269,1
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-727,1	50,0	276,8	50,0	1003,9
надання інших видів послуг	-26,2	83,3	31,5	16,7	57,7

Джерело: [15]

Таблиця 2

**Фінансові результати до оподаткування підприємств
за видами економічної діяльності за 2022 рік**

Показники	Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
Усього	56695,9	59,5	507628,5	40,5	450932,6
сільське, лісове та рибне господарство	-344,9	44,0	301,4	56,0	646,3
промисловість	-117968,0	56,5	142701,3	43,5	260669,3
будівництво	-587,6	59,2	1218,0	40,8	1805,6
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-5815,8	68,2	61087,0	31,8	66902,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-1382,0	44,8	25544,2	55,2	26926,2
тимчасове розміщування й організація харчування	-4787,2	26,1	267,5	73,9	5054,7
інформація та телекомунікації	7667,3	62,3	19172,5	37,7	11505,2
фінансова та страхова діяльність	222523,3	68,4	244442,7	31,6	21919,4
операції з нерухомим майном	-14826,7	40,2	3639,3	59,8	18466,0
професійна, наукова та технічна діяльність	-27874,6	43,3	3724,1	56,7	31598,7
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	403,1	62,2	2509,4	37,8	2106,3
освіта	19,6	100,0	19,6	-	-
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1109,5	64,8	2907,2	35,2	1797,7
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1280,6	25,9	42,6	74,1	1323,2
надання інших видів послуг	-159,5	80,0	51,7	20,0	211,2

Джерело: [15]

Насамперед на це вплинула війна, через в свою чергу багато підприємств в більшості областей були ліквідовані (військовим чи юридичним шляхом), постраждали (що потребувало час та гроші на їх відновлення), релоковані, збанкрутіли і т.д.

Загальний відсоток підприємств із прибутковістю впав аж до 59,5%, тобто на 17,6%. Також, якщо порівняти із показниками минулого року, то можна побачити, що в минулому році не було жодного виду економічної діяльності, де відсоток прибуткових підприємств становив би менше 50%. Тут таких стало одразу декілька: операції з нерухомим майном – 40,2%, професійна, наукова та технічна діяльність – 43,3%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 44,8%, сільське, лісове та рибне господарство – 44%, тимчасове розміщування й організація харчування – 26,1%, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – 25,9%.

Проте, також можна відмітити такі види економічної діяльності, як освіта – 100% прибутковості підприємств, а також надання інших видів послуг – 80%.

Перш за все це пов'язано зі збільшенням цін на сировину та матеріали, значне зменшення попиту по Україні, інфляцією, зменшенням конкурентоспроможності та місткості ринку, а також політичною ситуацією в країні.

Варто відзначити, що навіть в умовах війни більшість підприємств не мають зупинятись та припиняти свою діяльність або просто її не намагались покращити через брак можливостей. Потрібно шукати якісь інші шляхи управління прибутком підприємства та знаходити вигідніші способи взаємодії з загальною системою управління підприємством.

Можна запропонувати наступні рішення, щодо збільшення виручки, що приведе за собою збільшення прибутку [6; 7]:

1. Збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства – зростання реалі-

зації призведе до стрімкішого зростання фінансового результату за рахунок зменшення частини постійних витрат.

2. Зростання цін – через високі темпи інфляції зростання прибутку цілком можна забезпечити за рахунок цінового чинника.

3. Зниження собівартості – зниження витрат, що впроваджується без негативного впливу на якість продукції підприємства, що досягатиметься за рахунок більш детального менеджменту й контролю в області витрат підприємства.

4. Покращити системи маркетингу на підприємстві та рекламу підприємства.

5. Підвисити продуктивність праці своїх працівників.

6. Покращити системи маркетингу на підприємстві та рекламу підприємства.

7. Оновлення асортименту й вибору продукції, що виробляється – випуск такої продукції, яка користується більшим попитом у споживачів, особливо в період кризи, коли платоспроможність населення знижується.

8. Удосконалення продукції із середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну потрібно зняти з виробництва.

9. Постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Висновки з проведеного дослідження. Система управління прибутком повинна бути правильно та доцільно поєднана із системою управління підприємством, так як прийняття управлінських рішень будь-де прямо чи опосередковано має вплив на рівень прибутковості, який являється основним джерелом фінансування розвитку підприємства та збільшення доходів його власників та працівників.

Ефективна система управління прибутком підприємства дає можливість повністю реалізувати цілі, принципи та завдання, а також сприяє стійкому розвитку підприємства і, безпосередньо, забезпечує ефективну діяльність підприємства.

Список літератури:

- Єпіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка та суспільство*. 2016. № 3. С. 189–192.
- Бондаренко Н.С., Тюленева Ю.В. Удосконалення управління прибутком на підприємстві. *Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КПП ім. І. Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління»*. 2017. Вип. 11. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/22587>
- Воронкова Т.Є., Безпалько Н.Ю. Шляхи підвищення прибутковості підприємства в умовах нестабільного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С. 42–44.
- Николишин С.Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. *Молодий вчений*. 2017. № 2. С. 299–303.
- Нагайчук В.В. Показники оцінки якості прибутку ті їх залежність від обраної стратегії. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Сер. Економічні науки*. 2011. Вип. 2 (42). Ч. 1. С. 139–146.
- Гуменюк В.С. Теоретичні основи управління прибутком підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 20. С. 51–55.
- Онїщук В., Панасик Ю. Сучасні підходи до управління прибутком підприємства. *Міжнародний та вітчизняний досвід організації, функціонування та розвитку економічного аналізу*. С. 63–64.
- Белінська С.М., Крисіна І.О. Управління прибутком підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.16>
- Жигалкевич Ж.М., Фісенко Е.С., Система управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 4. С. 145–148.
- Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. *Міжнародний науковий вісник*. 2015. № 7. С. 122–126.
- Скибенко Т.С., Чемерис М.В. Формування стратегії управління прибутком підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. № 6 (51). Ч. 2. С. 152–160.
- Павлюк І.О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 1. С. 84–88.

13. Корбутяк А.Г., Сокровольська Н.Я. Особливості планування рівня рентабельності вітчизняних підприємств в сучасних умовах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 24. Ч. 2. С. 178–188. URL: <http://www.ej.kherson.ua/index.php/arkhiv-vidannya/2017?id=70>
14. Слободяник Ю., Багацька К., Корбутяк А. Ефективність формування капіталу підприємств комунального господарства: випадок України. *Незалежний журнал управління та виробництва*. 2021. № 12(3). С. 349–358. URL: https://redib.org/Record/oai_articulo3189150-efficiency-capital-formation-utility-enterprises-case-ukraine
15. Служба державної статистики України. Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за 2022 рік.

References:

1. Yepifanova I.Yu. (2016) Prybutkovist' pidpriemstva: suchasni pidkhody do vyznachennia sutnosti [Profitability of the enterprise: modern approaches to defining the essence]. *Economics and Society*, no. 3, pp. 189–192.
2. Bondarenko N.S., Tyulenova Yu.V. (2017) Udoskonalennia upravlinnia prybutkom na pidpriemstvi [Improving profit management at the enterprise]. *Collection of scientific works of young scientists of the Faculty of Management and Marketing of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute "Current Issues in Economics and Management"*, vol. 11. Available at: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/22587>
3. Voronkova T.Ye., Bezpalko N.Yu. (2016) Shliakhy pidvyshchennia prybutkovosti pidpriemstva v umovakh nestabil'noho seredovyscha [Ways to increase enterprise profitability in an unstable environment]. *Investments: Practice and Experience*, no. 19, pp. 42–44.
4. Nykolishyn S.Ye. (2017) Prybutok pidpriemstva ta osoblyvosti upravlinnia nym [Enterprise profit and its management features]. *Young Scientist*, no. 2, pp. 299–303.
5. Nahaychuk V.V. (2011) Pokaznyky otsinky yakosti prybutku ti yikh zalezhnist' vid obranoi stratehii [Indicators for assessing the quality of profit and their dependence on the chosen strategy]. *Scientific Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute of Kyiv National University of Trade and Economics. Series: Economic Sciences*, vol. 2(42), part 1, pp. 139–146.
6. Humeniuk V.S. (2018). Teoretychni osnovy upravlinnia prybutkom pidpriemstv [Theoretical foundations of profit management at enterprises]. *Market Infrastructure*, vol. 20, pp. 51–55.
7. Onishchuk V., Panasik Yu. (n.d.). Suchasni pidkhody do upravlinnia prybutkom pidpriemstva [Modern approaches to enterprise profit management]. *International and national experience in organizing, functioning, and developing economic analysis*, pp. 63–64.
8. Belinska, S. and Krysina, I. (2022) Upravlinnya prybutkom pidpriemstva [Enterprise profit management]. *Efektivna ekonomika*, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.16>
9. Zhyhalkevych Zh.M., Fisenko E.S. (2016) Systema upravlinnia prybutkom yak umova efektyvnoho funkcionuvannia pidpriemstva [Profit management system as a condition for effective enterprise functioning]. *Economics and Society*, vol. 4, pp. 145–148.
10. Loiko V.V. (2015) Shlyakhy zbil'shennia obsyahu prybutku ta pidvyshchennia diyevosti upravlinnya prybutkom promyslovoho pidpriemstva v suchasnykh umovakh hospodaryuvannya [Ways to increase profit volume and enhance the effectiveness of profit management in modern business conditions]. *International scientific bulletin*, no. 7, pp. 122–126.
11. Skybenko T.S., Chemeris M.V. (2011) Formuvannia stratehii upravlinnia prybutkom pidpriemstva [Forming a profit management strategy for the enterprise]. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade*, no. 6 (51), part 2, pp. 152–160.
12. Pavlyuk I.O. (2020) Upravlinnia prybutkom pidpriemstv v umovakh sohodennia [Enterprise profit management in today's conditions]. *Bulletin of Khmelnytsky National University*, no. 1, pp. 84–88.
13. Korbutiak A.G., Sokrovol'ska N.Ya. (2017) Osoblyvosti planuvannia rivnia rentabel'nosti vitchyznianskykh pidpriemstv v suchasnykh umovakh [Features of planning the level of profitability of domestic enterprises in modern conditions]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, vol. 24, part 2, pp. 178–188. Available at: <http://www.ej.kherson.ua/index.php/arkhiv-vidannya/2017?id=70>
14. Slobodyanik Yu., Bagatska K., Korbutiak A. (2021) Efektyvnist' formuvannia kapitalu pidpriemstv komunal'noho hospodarstva: vypadok Ukrainy [Efficiency of capital formation of utility enterprises: the case of Ukraine]. *Independent Journal of Management & Production*, no. 12(3), pp. 349–358. Available at: https://redib.org/Record/oai_articulo3189150-efficiency-capital-formation-utility-enterprises-case-ukraine
15. Sluzhba derzhavnoyi statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Financial results before taxation of large and medium-sized enterprises by types of economic activity for 2022.